

Momentum voor de menselijke maat

Marcel Canoy

Hoogleraar gezondheidseconomie VU

ACM

ACP

9-6-2022

Stille ideologie: Beelden van burgers

de onbetrouwbare burger

de opportunistische burger

de eerlijke burger

de onhandige burger

de zelfredzame burger

Stille ideologie: Beelden van burgers

de onbetrouwbare burger

de opportunistische burger

de eerlijke burger

de onhandige burger

de zelfredzame burger

Frauduleus, opportunistisch of eerlijk?

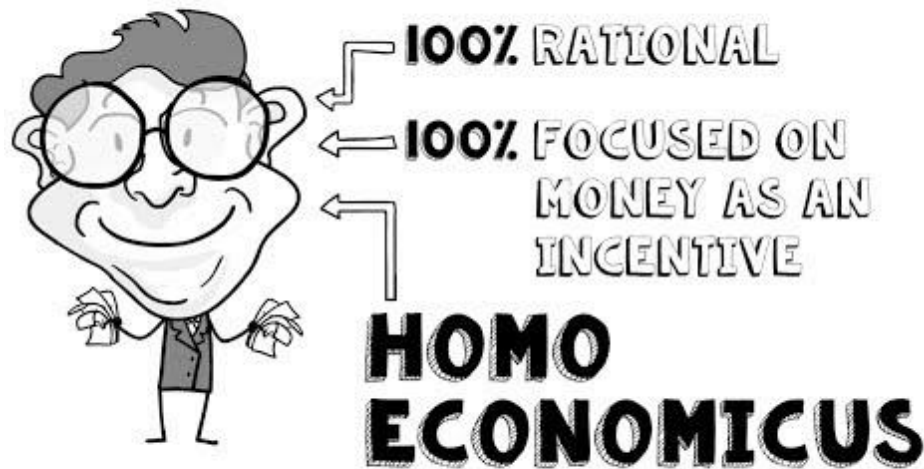

Naïeve gedragsmodellen

De mens als opportunist

Mensen zijn berekenend en gaan voor economisch gewin (homo economicus)

→ Beleid: stuur gedrag met financiële prikkels

Voorbeeld: Financiële prikkels ter afschrikking van de opportunistische burger

Menu

nrc

Mijn nieuws

Uitkeringen in Nederland: steeds iets minder, steeds iets selectiever

Ongelijkheid Sinds de jaren tachtig wordt de sociale zekerheid in Nederland versoberd. Uitkeringen moeten 'activerender' worden, zeggen ministers. Maar ze willen vooral bezuinigen. Is nu een omslagpunt bereikt?

Christiaan Pelgrim 30 juni 2021 Leestijd 7 minuten

NOS NIEUWS • ECONOMIE • 02-11-2020, 09:01

'Bijstand en minimumjeugdloon veel te laag, bedragen niet van deze tijd'

Interview

Wethouder Groot Wassink:
'Iedereen die zegt dat de
bijstand een vetpot is, liegt'

Nog iets naïevere gedragsmodellen

De mens als fraudeur

Als mensen de kans krijgen zullen ze frauderen

→ Beleid: pas harde repressie toe, mede om draagvlak voor sociale zekerheid te behouden

Hoe erg frauderen mensen met uitkeringen?

- Fraude betreft 0,2% van het bedrag aan uitkeringen¹
- Veruit de meeste burgers die voor fraude worden gestraft pleegden niet doelbewust fraude²

¹Factcheck: het onnodige fiasco rond uitkeringsfraude. Stephan Ockhuisen RTL nieuws. 2017

²Rapport ombudsman 2014

Iets minder naïeve gedragsmodellen

De eerlijke mens (romantisch mensbeeld)

Mensen zijn altijd welwillend en streven naar het goede en naar zelfverbetering

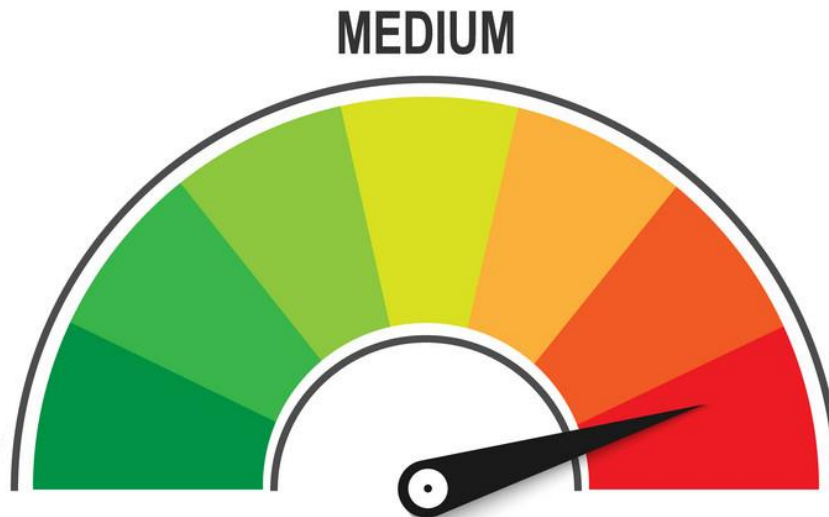
→ Beleid: barmhartig ondersteunen, vertrouwen, aansluiten bij intrinsieke motivatie

Wat gaat het worden? De eerlijke of frauduleuze burger

LOW

HIGH

Small model of rational crime

Conclusie

In experimenten waarin mensen stevig verleid worden om niet eerlijk te zijn:

1. Proberen mensen hun gevoel van een positief zelfbeeld te behouden
 - a. Ik ben een eerlijk mens
 - b. Ik ben wel goed, maar niet gekke Henkie
2. De context doet er sterk toe: persoonlijk en direct maakt mensen eerlijker

Stille ideologie: Beelden van burgers

de onbetrouwbare burger

de opportunistische burger

de eerlijke burger

de onhandige burger

de zelfredzame burger

Zelfredzaam in twee visies

Zelfredzaamheid

1. Individuele vrijheid, eigen regie en autonomie, geen betutteling

→ Beleid: Ondersteun emancipatie van burgers

→ Bijvoorbeeld: Gedeelde besluitvorming in de zorg, burgerraden in beleid

2. Modelburger, geen beroep op overheid, niet klagen maar dragen

→ Beleid: Zorg voor doelmatig gebruik overheidsgeld

→ Bijvoorbeeld: Participatiewet, wat kan de burger zelf bijdragen?

Onhandig of zelfredzaam?

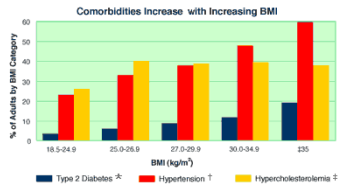

Naïeve gedragsmodellen

Nadenken

Gezonde leefstijl

* Tested fasting plasma glucose of equal to or greater than 125 mg/dL or self-reported as having responded positively to "Have you ever been told by a doctor that you have diabetes or sugar diabetes?" Excludes gestational and type 1 diabetes.¹⁶

† Tested BP of equal to or greater than 140 mm Hg systolic or 90 mm diastolic or self-reported as having responded positively to "Have you ever been told by a doctor or other health professional that you had hypertension, also called high blood pressure?"¹⁶

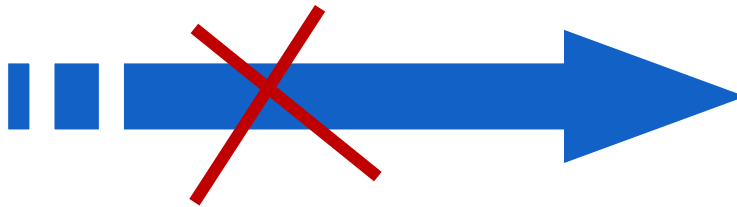
‡ Tested total cholesterol of 240 mg/dL or self-reported as having responded positively to "Have you ever been told by a doctor or other health professional that your blood cholesterol level was high?"¹⁶

Adapted from NHANES III.

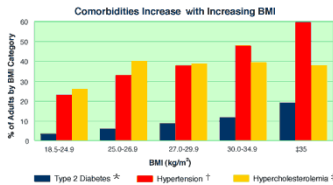

Zelfregulatie vaardigheden

Nadenken

Gezonde leefstijl

* Tested fasting plasma glucose of equal to or greater than 125 mg/dL or self-reported as having responded positively to "have you ever been told by a doctor that you have diabetes or sugar diabetes?" Excludes gestational and type 1 diabetes.¹⁶

† Tested BP of equal to or greater than 140 mm Hg systolic or 90 mm diastolic or self-reported as having responded positively to "have you ever been told by a doctor or other health professional that you had hypertension, also called high blood pressure?"¹⁶

‡ Tested total cholesterol of 240 mg/dL or self-reported as having responded positively to "have you ever been told by a doctor or other health professional that your blood cholesterol level was high?"¹⁶

Adapted from NHANES III.

- Reëel doel stellen
- Plannen
- Feedback en zelf-monitoring inzetten
- Steun zoeken
- Coping planning
- Anticiperen op terugval
- Mentale weerbaarheid versterken
- Prioriteiten (bij)stellen

WRR

WETENSCHAPPELIJKE RAAD VOOR HET REGERINGSBELEID

Beïnvloeding van het doenvermogen

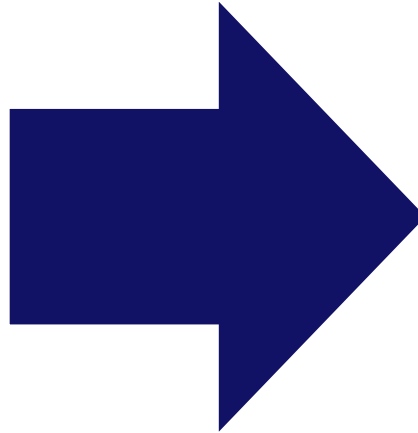
Vaardigheden

Stress

Mentale belasting

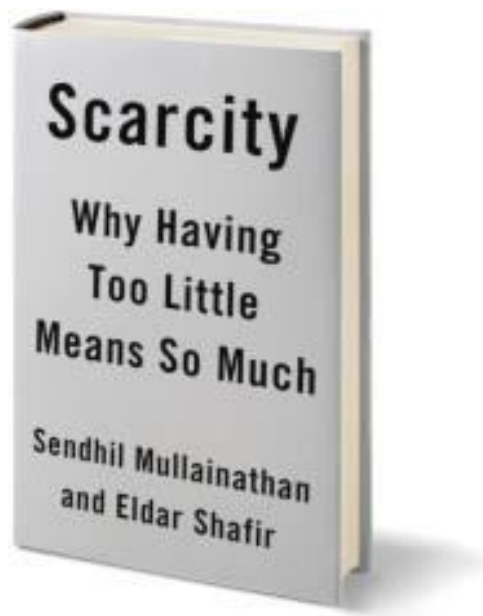
Schaarste en mentale belasting

Schaarste en mentale belasting

Stress door schaarste

- Verlaging van IQ tot 13 punten
- Extreme focus op de korte termijn
- Blokkeren van het doenvermogen

Naïeve gedragsmodellen

Rationalistisch mensbeeld

Nadenken = doen

→ Beleid: Uitgaan van niet *willen* in plaats van *niet kunnen*

Conclusie

- Impliciete mensbeelden achter beleid die vaak op verouderde wetenschappelijke inzichten stoelen
- Alternatief: een flexibel, relationeel mensbeeld met aandacht voor context en andere leefdomeinen

De menselijke maat

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

[Home](#) [Coronadossier](#) [Thema's](#) [Diensten](#) [Over ons](#) [English](#)

Wetenschappelijk collectief roept de politiek op werk te maken van de menselijke maat

Wetenschappelijk collectief roept de politiek op werk te maken van de menselijke maat

 Thema Wat werkt in de sociale sector

Onze experts

Menselijke maat

- Goed luisteren en breed kijken
- Efficiënte standaardaanpak waar het kan
- Maatwerk waar het nodig is

Misverstanden

De menselijke maat

- is iedereen gelijk geven
- gaat ten koste van rechtmatigheid
- kost een vermogen
- kun je zo hoppatee! morgen invoeren

Menselijke maat in Den Haag

- Menselijke maat vriendelijk klimaat
- Begint in Den Haag
- Mensbeeld en waarden achter beleid expliciet
- Zelflerende organisatie en omgaan met fouten
- Sociale norm
- Schotten

Menselijke maat bij organisaties

- Zelfscan
- Co-creatie
- Prikkels
- Valideren en toetsen
- Stoplicht

Groepsopdracht

- Menselijke maat moet je zelf doen
- Wat gaat er goed?
- Wat kan er beter?
- Wat kun je zelf doen?
- Waar heb je hulp bij nodig?